

Nr 201

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ökat statligt stöd för rationaliserings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri.

(1:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlön m. fl.* (I: 217) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlén m. fl.* (II: 457), har hemställts bl. a., att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till ett väsentligt utökat statligt stöd för rationaliserings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 457.

Över motionerna ha, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden begärts av *kommerskollegium*, *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* samt *Svensk industriförening*, vilka yttranden fogats till detta utlåtande (Bilagor A, B och C).

Utskottet. Statens medverkan för främjandet av den mindre företagsamheten sker för närvarande i huvudsak dels genom verksamheten vid statens hantverksinstitut, dels genom stödet åt de länsvis organiserade företagareföreningarna.

Utskottet vill erinra om att frågan om formerna för statens bidrag till rationaliseringsverksamheten inom hantverk och småindustri varit föremål för bedömanden i flera sammanhang under de senare åren. Utskottet vill också erinra om att riksdagen vid upprepade tillfällen understrukit den stora betydelse, som småföretagsamheten inom hantverk och industri utövar särskilt i syfte att åstadkomma ett mera differentierat näringsliv på landsbygden. Riksdagen har även uttalat, att det är ett betydande samhällsintresse, att denna verksamhet genom ett effektivt fruktbringande stöd från statens sida får möjligheter att arbeta under så gynnsamma förutsättningar som möjligt. Utskottet kan därför ansluta sig till vad i motionerna anförts i fråga om utökat statligt stöd främst åt rationaliserings- och forskningsverksamheten på förevarande område. Utskottet är emellertid icke övertygat om att en särskild utredning härför skall vara behövlig. Härutinnan må framhållas följande.

Vad först beträffar företagareföreningarna vill utskottet erinra om att dessa vuxit fram under hand och att först fr. o. m. innevarande budgetår

dylika föreningar äro i verksamhet i samtliga län. Ett stort antal av dessa föreningar äro alltså relativt nya och ha ännu icke haft möjlighet att slutgiltigt uppdraga riktlinjerna för sin verksamhet. Härtill kommer, att föreningarna arbeta under skiftande förhållanden beroende på samhällsstrukturen i respektive län. Det är redan av denna anledning svårt att uppställa några enhetliga regler för storleken av statsbidraget. Det synes utskottet därför lämpligt, att företagareföreningarnas förtroenderåd i första hand söker samordna den erfarenhet beträffande föreningarnas verksamhet, som nu finnes och ytterligare kan vinnas. I likhet med kommerskollegium vill utskottet i detta sammanhang erinra om att företagareföreningarna varje år beredas tillfälle att inkomma med begäran om statsbidrag, varvid de ha möjlighet att särskilt motivera, för vilket ändamål behov av ett eventuellt förhöjt bidrag kan anses föreligga.

Vad här sagts om företagareföreningarna torde även gälla frågan om utbyggnad av den tekniska konsulentverksamheten m. m. vid statens hantverksinstitut. Utskottet anser i likhet med motionärerna, att institutets resurser till följd av den ökade småföretagsamheten och den tekniska utvecklingen behöva förstärkas. Utskottet finner emellertid i likhet med kommerskollegium naturligt, att institutet i samråd med Sveriges hantverks- och småindustriorganisation och företagareföreningarnas förtroenderåd hos Kungl. Maj:t gör framställning om erforderlig utbyggnad av den tekniska konsulentverksamheten vid institutet.

Såsom av det föregående framgår har utskottet tidigare uttalat angelägenheten av att småföretagsamheten får allt det stöd från statens sida, som våra ekonomiska resurser medgiva. Statsmakterna ha också under senare år i allt större utsträckning ekonomiskt bidragit till denna verksamhets främjande. Utskottet har anledning förutsätta, att Kungl. Maj:ts äskanden till riksdagen om anslag till här ifrågavarande verksamhetsgrenar föregås av ingående överväganden rörande såväl medlens fördelning mellan olika på området verksamma institutioner som dessa institutioners rätta organisatoriska uppbyggnad i syfte att de anvisade medlen komma till bästa möjliga användning.

Med hänsyn till vikten och betydelsen av den i motionerna berörda frågan har utskottet velat i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 217 och II: 457, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 27 november 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 200.

Till riksdagens statsutskott

Genom remiss den 29 maj 1956 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att direkt till riksdagens statsutskott avgiva utlåtande över två lika lydande motioner nr I: 217 och II: 457 i vad de avse ökat statligt stöd för rationaliserings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri.

Med överlämnande av yttrande från Statens hantverksinstitut, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt företagareföreningarnas förtroenderåd, som tillstyrka den av motionärerna föreslagna utredningen, får kollegium anföra följande.

I motionerna framhålls att staten borde biträda med ökade anslag till konsult-, försöks- och forskningsverksamhet inom hantverk och småindustri för att den mindre företagsamheten skulle kunna följa med i den tekniska utvecklingen. Då motionärerna ansågo det svårt att bedöma om en sådan ökad medverkan från det allmännas sida borde ske i form av ökade anslag till företagareföreningarnas konsultverksamhet och till den rationaliseringsverksamhet som bedreves av statens hantverksinstitut, eller till en ny form för en länsvis organiserad konsultverksamhet, borde formerna för stödet bli föremål för närmare prövning i handelsdepartementet.

Vad först beträffar formerna för statens bidrag till rationaliseringsverksamheten inom hantverk och småindustri erinrar kollegium om att denna fråga varit föremål för bedömanden i flera sammanhang. Då småföretagsutredningen år 1946 avgav sina betänkanden, SOU 1946: 22 och 40, funnos sju företagareföreningar i landet — förutom i de fem norrländska länen — i Värmlands och Göteborgs och Bohus län. Småföretagsutredningen framlade förslag om att lokala organ distriktsvis skulle inrättas i hela riket för att verka för ökad hjälp åt hantverk och småindustri. Dessutom borde statens hantverksinstitut ges ökade resurser för samma ändamål. I betänkandena diskuterades, förutom administrations-, organisations- och kreditproblem, hur rationaliserings- och forskningsverksamheten skulle intensifieras. Med utgångspunkt från dessa betänkanden utarbetades år 1949 inom handelsdepartementet en promemoria angående utvidgad rådgivnings- och kreditverksamhet för hantverk och småindustri, vari riktlinjer för den fortsatta utbyggnaden av företagareföreningarna uppdrogos. I promemorian påpekades bl. a. att det icke bara av statsfinansiella skäl utan även med hänsyn till svårigheter att på en gång rekrytera lämplig personal för en länsorganisation som omspände samtliga län vore opraktiskt att i ett sammanhang bygga ut hela apparaten i fullständigt skick. Snarare borde som dittills nya organ successivt tillskapas, allt eftersom länen själva visade intresse härför när behov uppstode. Man räknade då med att länsorganisationen skulle kunna vara färdigbyggd omkring år 1956.

Sedermera har inom handelsdepartementet verkställts en översyn även av företagareföreningarnas verksamhet för vars resultat redogörelse lämnats i 1954 års statsverksproposition (X ht 1954, p. 52). Föredragande departementschefen anförde därvid bl. a. att föreningarna, 16 till antalet, i stor ut-

sträckning tagits i anspråk för meddelande av upplysningar och råd i samband med nybyggnader, anskaffning av maskiner och redskap och andra med nyetablering, utvidgning samt rationalisering av företag sammanhängande åtgärder, och då några allvarigare erinringar icke kunde riktas mot det sätt varpå föreningarna handhaft sina arbetsuppgifter vore det av vikt att denna verksamhet hölles vid makt och utvidgades i mån av behov och tillgängliga resurser. Enligt handelsministerns mening borde det emellertid ankomma på företrädare för lokala intressen — landsting, kommuner, enskilda sammanslutningar m. fl. — att bedöma och avgöra huruvida nya företagareföreningar borde bildas i respektive län. De lokala intressenterna borde även svara för att erforderliga medel tillsköttes för verksamhetens bedrivande under en första tid. Om verksamheten under denna tid vunne erforderlig stadga och befunnes motsvara ett påtagligt behov, borde statsbidrag, i första hand till administrationskostnader, kunna påräknas. Departementschefen vore dock icke beredd att förorda att de statliga administrationsbidragen till föreningarna fastställdes till bestämda belopp enligt vissa generella beräkningsgrunder utan storleken av dessa bidrag borde liksom hittills få bedömas från fall till fall. Utgångspunkten borde därvid vara att en viss minimiorganisation, nämligen en heltidsanställd konsulent jämte erforderlig kontorshjälp, funnes och att en icke oväsentlig del av de årliga kostnaderna täcktes genom bidrag från annat håll än staten.

Som av det sagda framgår ha statsmakterna funnit företagareföreningarnas verksamhet, ej minst då det gällt småföretagens rationalisering, vara av sådant värde att en fortsatt utbyggnad av föreningarna ansetts böra komma till stånd. Kollegium har också för egen del i tidigare yttranden haft anledning framhålla att denna föreningsform ur allmän synpunkt vore lämplig som ett stöd för småföretagsamheten. Företagareföreningar ha ock numera bildats i samtliga län med från den 1 januari 1957 den förenämnda minimiorganisationen. Skäl för att tillskapa en ny form för en länsvis organiserad konsulentverksamhet ha ej heller framförts i motionerna, lika litet som några önskemål härom framkommit i förenämnda till kollegium inkomna yttrandena. Under sådana förhållanden anser kollegium ej anledning föreligga att nu ompröva frågan om formerna för det allmänna stöd för rationaliseringsverksamheten inom hantverk och småindustri.

Omfattningen av det statliga stödet under senare år till administrationskostnader för småföretagsamhetens befrämjande samt av föreningarna m. fl. begärda anslag för samma ändamål framgår av nedanstående sammanställning:

Budgetår	Begärda anslag	Beviljat
1945/46	224 000	210 000
1951/52	505 000	340 000
1952/53	550 000	370 000
1953/54	566 000	370 000
1954/55	676 000	450 000
1955/56	752 000	650 000
1956/57	858 000	700 000

För budgetåret 1957/58 har kollegium i skrivelse till Kungl. Maj:t (Handelsdepartementet) den 31 augusti 1956 hemställt att anslaget i fråga höjes till 775 000 kronor. Kollegium anmälde därvid att ansökningar inkommit från tjugofyra företagareföreningar samt från Sveriges hantverks- och småindustriorganisation och Svensk industriförening om administrationsbidrag på tillsammans 919 154 kronor. Vidare anförde kollegium att såvitt kolle-

gium av tillgängliga uppgifter kunde bedöma behövde någon generell höjning av administrationsbidraget för nästkommande budgetår knappast förekomma, men att då en del justeringar kunde bliva erforderliga och då dessutom de fem senast bildade föreningarna för utvidgning av sin verksamhet behövde ökade anslag kollegium fann önskvärt att anslaget ifråga höjdes med 75 000 kronor.

För att ytterligare belysa storleksordningen av statsbidraget torde böra nämnas att bidrag till föreningarna från annat håll än från staten, såsom landsting, hushållningssällskap, kommuner m. fl. belöper sig till mellan 450 000 och 500 000 kronor för år.

Företagareföreningarna beredas varje år tillfälle att inkomma med begäran om statsbidrag och de ha därvid möjlighet att särskilt motivera för vilket ändamål behov av ett eventuellt förhöjt bidrag kan anses föreligga. Det ankommer sedan på Kungl. Maj:t att pröva dessa framställningar och hos riksdagen äska medel i ärendet. Då förhållandena variera starkt inom de olika länen, är det svårt att finna någon lämplig generell regel för storleken av ett statsbidrag, även om kollegium tidigare ansett det önskvärt att en sådan möjlighet borde undersökas. Som av 1954 års statsverksproposition framgår har denna fråga så sent som för två år sedan varit underställd Kungl. Maj:ts prövning i anledning av en framställning från företagareföreningarnas förtroenderåd. Det synes ock kollegium vara önskvärt att bidraget till föreningarna icke bestämmes efter alltför stela regler. Någon särskild utredning angående höjda statliga bidrag till företagareföreningarna utöver sådana, som de själva anse sig böra förebbringa i samband med de årliga anslagsäskandena anser därför kollegium icke vara påkallad.

Beträffande den inom Statens hantverksinstitut bedrivna rationaliserings- och informationsverksamheten hänvisar kollegium till vad institutet i sitt förenämnda yttrande anfört.

Kollegium finner det naturligt att, i den mån behov föreligger, även företagareföreningarna anlita institutets sakkunskap på skilda områden. Föreningarna och institutet böra ju i fråga om rationaliserings- och informationsverksamheten i möjligaste mån komplettera varandra.

Därest en utbyggnad av den tekniska konsulentverksamheten vid institutet med ytterligare specialister i detta sammanhang skulle anses påkallad därför att speciell sakkunskap icke lämpligen kan erhållas från annat håll, synes det kollegium naturligt att de i första hand berörda parterna, institutet i samråd med Sveriges hantverks- och småindustriorganisation och företagareföreningarnas förtroenderåd göra framställning härom hos Kungl. Maj:t.

Under återopande av vad kollegium anfört anser kollegium sålunda att behov icke föreligger för en särskild utredning och omprövning av statens bidrag till företagareföreningarnas konsulentverksamhet och till den rationaliseringsverksamhet som bedrivs vid Statens hantverksinstitut. Kommerskollegium får därför avstyrka bifall till ifrågavarande del av motionerna.

I detta ärendes handläggning har, förutom undertecknade, deltagit kommerserådet Lindstedt.

Stockholm den 27 september 1956

NILS MALMFORS

KNUT A. WICKMAN

Lennart Agartz

Till kungl. kommerskollegium

I skrivelse den 12 juni 1956 har Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium anhållit om yttrande från Statens hantverksinstitut rörande i riksdagens andra kammare väckt motion om ökat stöd för rationaliserings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri m. m. (AK nr 457/56).

Med anledning härav får institutet anföra följande.

Vad i motionen anföres beträffande den mindre företagsamhetens betydelse inom folkhushållet vill institutet starkt vitsorda och hänvisar i detta sammanhang till uppgifterna från den senaste företagsräkningen.

Den mindre företagsamhetens ökade omfattning och betydelse har sin grundorsak däri, att den tekniska utvecklingen i motsats till vad som från början antogs skapat gynnsamma grundbetingelser för företagsamheten inom hantverk och mindre industri samt att denna företagsamhet smidigt och förutseende kunnat anpassa sig till denna utveckling.

Den tekniska utvecklingen har emellertid skett i ett så accentuerat tempo, att de tekniska framstegen icke i tillräcklig grad och beträffande alla yrkesområden kunnat utnyttjas och ändamålsenligt fullföljas för uppnående av maximal produktion. Av naturliga orsaker ha också teknisk forskning, undervisning och fortbildning närmast tagit sikte på storindustriens område, där tillämpningen av ernådda resultat och utvecklingen av nya produktionsformer lättast kunnat igångsättas och mest synbara framgångar kunnat uppvisas. Givetvis ha även storindustriens ekonomiska resurser till försöks- och forskningsverksamhet varit av betydelse, när det gällt tillämpning och omvandling till ökade produktiva insatser. Det allmännas intresse i vad avser forskning och utbildningsverksamhet har otvivelaktigt också färgats av samma synpunkter. Den mindre företagsamhetens spridning och dess differentierade verksamhetsformer samt den bristande överskådligheten och därigenom kännedom om dess totala produktionsvärde har försvårat en i och för sig önskvärd samhällelig insats för utnyttjande av teknikens resultat till förmån för denna företagsamhet.

I motionen föreslås mot ovan skildrade bakgrund att en av det allmänna stödd konsulentverksamhet utbygges för att den mindre företagsamheten i största möjliga utsträckning skall kunna utnyttja de tekniska framstegen. Till detta förslag får institutet med vitsordande av behovet av dylik verksamhet på det livligaste ansluta sig. Institutet anser i förevarande sammanhang jämförelsen med konsulentverksamheten inom jordbruket vara betydande beträffande omfattningen av sagda konsulentverksamhet inom sistnämnda näringsgren i förhållande till den inom hantverk och mindre industri. De olika förhållandena inom ifrågavarande näringsgrenar nödvändiggör emellertid, att konsulentverksamhet inom hantverk och mindre industri med dess differentierade och på stark fri konkurrens vilande verksamhetsformer organiseras annorlunda än jordbrukets regionalt likformiga konsulentinstitution.

Beträffande inriktningen av ifrågavarande stödverksamhet framgår av motionen att densamma bör taga sikte på såväl yrkestekniska konsultationer för mindre företagare som speciell rationaliseringsverksamhet. Till des-

sa arbetsuppgifter bör vidare ansluta en försöks- och forskningsverksamhet inom hantverk och småindustri.

Vidkommande först den yrkestekniskt inriktade konsultationsverksamheten får institutet framhålla, att denna förutom kursverksamhet är institutets huvuduppgift. Enligt sin instruktion skall institutet nämligen, bl. a. såsom tekniskt rådgivande institution utöva konsulterande verksamhet (teknisk informationsverksamhet) beträffande material, arbetsmetoder och arbetsredskap på olika yrkesområden och därvid till behandling upptaga yrkesmännens olika praktiska problem av teknisk eller teknisk-ekonomisk natur. Kursverksamheten tjänar givetvis också fastän i slutet undervisningsform ett konsultationssyfte. Bägge verksamhetsformer ha under de senaste åren varit i ständigt ökande. Under sistlidna budgetår ha anordnats 295 kurser med sammanlagt 6 041 deltagare och utförts 2 819 registrerade informationsuppdrag inom olika branscher och yrken. Båda verksamhetsuppgifterna handhas av vid institutet anställda ingenjörer, yrkeskonsulenter och tekniker. Organisatoriskt äro dessa hänfödda till vissa fackavdelningar under ledning av avdelningschefer. Finansiellt är verksamheten så ordnad, att staten principiellt svarar för lönekostnaderna för personal med administrativa arbetsuppgifter och sådana tjänster, som äro för institutet gemensamma. För övriga speciella uppgifter inom olika yrkes- och fackområden medverkar staten med ett visst maximerat anslag för år: bidrag till kursverksamheten m. m., f. n. utgörande 270 000 kronor. Ur sagda anslag avlönas tjänstemännen inom institutets icke statligt reglerade del, utgörande ungefär 3/5 av institutets personal, däribland de speciella yrkeskonsulenterna och institutets olika speciallärare. Avdelningscheferna äro i regel placerade inom löneplan. Anslaget är avsett att i första hand tillgodose kursverksamhetens behov. Enligt direktiven vid anslagets tillkomst skall den konsultationsverksamhet, som bedrivs och redovisas över anslaget vara självbärande. Oaktat att vissa fasta kostnader täckas av statsmedel bliva i många fall de avgifter, som måste uttagas av företagarna för konsultationer tämligen höga och för många företagare icke överkomliga, särskilt då uppdraget är av större och mera avgörande betydelse. Till följd därav har det icke varit möjligt för institutet att i fullt önskvärd utsträckning täcka företagarnas behov av huvudsakligen individuell upplysning och rådgivning. I anslutning till vad som i motionen anföres vill institutet på grund härav framhålla önskvärdheten av att institutet gives ekonomiska möjligheter att utbygga och förstärka sin konsultativa verksamhet. I vilka avseenden denna verksamhet personellt och organisatoriskt skall utbyggas är institutet icke för dagen beredd att taga ställning till. I den rådande tekniska utvecklingen och inför de behov, som överallt inom yrkeslivet kunna konstateras, är emellertid en förstärkning av såväl yrkesskolad som tekniskt utbildad personal behövlig. Institutet anhåller att i denna fråga få återkomma vid den utredning, som institutet förutsätter skall bliva en följd av motionen.

Institutets informationsverksamhet för olika yrken och branscher, utövad av specialister inom berörda yrkesområden (yrkesteknisk rådgivningsverksamhet) kompletteras av en speciell informationsverksamhet uppbyggd utifrån allmänna rationaliseringsprinciper, där problemen icke angripas främst utifrån yrkesmannens detaljerade sakkunskap om respektive tillverkning och förfarande utan utifrån jämförande metod- och tidsstudier, planeringsöversikter osv. Såsom institutet fattat motionen bör vid en teknisk konsultationsverksamhet för den mindre företagsamheten båda dessa synpunkter beaktas. Denna differentiering i konsultationsverksamheten in-

nebar givetvis, att respektive företrädare icke få stå främmande för varandras synpunkter utan att samarbete och ömsesidig insikt komma till stånd och utvecklas. Så som fallet varit i institutets hittillsvarande verksamhet ha dess yrkeskonsulenter bedrivit sitt arbete utifrån moderna rationaliseringsprinciper. Rationaliseringsspecialisterna vid institutet ha i sin tur haft till förfogande erforderlig sakkunskap inom vederbörande yrke och väl kunnat samarbeta med densamma.

Den speciella rationaliseringstjänsten vid institutet tillkom år 1946 genom anställning av en rationaliseringsingenjör inom institutets icke statligt reglerade del. Från och med budgetåret 1948/49 inrättades sagda tjänst inom löneplan, vilket innebar ett statligt stöd för verksamheten. För budgetåret 1954/55 anvisades institutet genom riksdagens beslut ett speciellt anslag om 25 000 kronor för vissa rationaliseringsundersökningar. Fr. o. m. påföljande budgetår har emellertid sagda anslag infogats under det tidigare nämnda kursanslaget, vid vars utnyttjande sålunda den speciella rationaliseringsverksamheten skall beaktas. Denna verksamhet, som förutom av rationaliseringsingenjören bedrivs av ett antal tjänstemän inom institutets icke statliga del, avlönade ur förenämnda kursanslag, har omfattat dels kursverksamhet antingen i speciella kurser eller såsom inslag i förekommande yrkestekniska mästare- och specialkurser, dels ock konsultationsverksamhet i rationaliseringsfrågor för enskilda företagare. Därjämte ha i samarbete med olika bransch- och yrkesorganisationer bedrivits sammanfattande undersökningar för respektive bransch i gemensamma problem. Sådana undersökningar ha förekommit inom skräddar- och urmakaryrkena samt pågå för närvarande beträffande skomakare och bagare. Härvid ha för kostnaderna inom kursanslaget förutnämnda 25 000 kronor för år tagits i anspråk. Därjämte har visst ekonomiskt stöd lämnats från vederbörande branscher och organisationer förutom hjälp i annan form. Det är institutets mening, att dylika branschrationaliseringar skulle behöva bedrivas mera ingående och omfatta ytterligare yrken och branscher. Medelsresurserna såväl för institutet som för vederbörande yrken och branscher ha emellertid icke varit tillräckliga beträffande denna verksamhet.

Konsultationsverksamheten i rationaliseringssyfte för enskilda företagare har tidvis varit av stor omfattning och där den ingående bedrivits lämnat goda resultat, som för företagaren kunnat utnyttjas vid en effektivisering av företagets produktion. Det kan emellertid anses, att institutets konsultationsverksamhet i detta avseende bort kunna utnyttjas i betydligt större utsträckning av de mindre företagarna. Att så icke skett anser institutet bero på dels bristande kännedom hos företagarna om rationaliseringsverksamhetens innebörd, betydelse och möjligheter förenad i vissa fall med en viss skepsis mot alltför omfattande omläggningar i traditionsbundet produktions sätt, dels ock bristande ekonomiska resurser att kunna genomföra en rationaliseringsundersökning, som om densamma skall bli resultatgivande i de flesta fall kräver ingående och tämligen långvariga tids- och metodstudier. Såsom tidigare nämnts medför institutets finansiella organisation, att avgifterna i dess informationsverksamhet måste bli tämligen höga. På grund härav har i många fall företagaren tvekat inför de kostnader, som blivit följden av att under en jämförelsevis lång tid hålla arbets- och tidsstudiemän knutna till företaget.

I anslutning till vad i motionen anföres beträffande rationaliseringens betydelse vill institutet sålunda framhålla, att förutom den allmänna yrkeskonsultativa verksamheten även den speciella rationaliseringstjänsten vid institutet såväl beträffande yrken och branscher som till förmån för enskilda

företagare beaktas vid en eventuell översyn. Möjligheterna att kunna reducera kostnaderna för företagen i detta hänseende böra sålunda särskilt utrönas.

Därjämte anser institutet, att vid en utbyggd teknisk konsultationsverksamhet, i första hand i ett begynnelsekedje, särskilda medel böra ställas till förfogande för en allmän upplysningsverksamhet bland företagen i rationaliseringsfrågor. Dessa medel, vars utnyttjande bör ske i samarbete med vederbörande bransch- och yrkesorganisationer och avse kostnaderna för föredrag, informationsdagar och kurser, publikationer m. m., böra syfta till att göra företagen mera »rationaliseringsminded». Denna verksamhet bör därefter kompletteras med sådana stödformer, att en rationalisering av småföretagen väsentligt underlättas.

Ovan har ur institutets synvinkel behandlats inriktningen av den tekniska konsultationsverksamheten för hantverk och mindre industri. I motionen framhålles utan ställningstagande förutom institutet även företagarföreningarna samt eventuellt en ny länsvis organiserad konsulentorganisation såsom tänkbara organ för verksamheten.

Beträffande denna fråga får institutet anföra följande. Företagarföreningarnas verksamhet — och detta må även anses gälla för en annan länsvis organiserad konsulentorganisation — är lokalt bunden till visst län, som inom sig mestadels omfattar en synnerligen rik differentiering av olika yrken, branscher och företagstyper. Förutom en viss allmän teknisk konsultationsverksamhet ha företagarföreningarna såsom huvuduppgift att sörja för en ändamålsenlig lokalisering av hantverks- och småindustriföretag inom länet i samarbete med vederbörande kommuner. Konsultationsverksamheten sker numera oftast i samband med kreditgivning till företag antingen genom föreningarna själva eller i form av statliga industrigarantilån. Låneverksamheten och därmed sammanhängande problem har blivit alltmera dominerande för företagarföreningarna.

Den tekniska hjälp, som företagarföreningarna i samband med långivningen och i övrigt kunnat lämna företagen anser institutet ha varit av synnerligen stor betydelse. Emellertid är institutets uppfattning den, att det vid en ingående undersökning och eventuell omläggning av ett företags drift krävs välkvalificerad specialteknisk assistans och yrkessakkunskap samt tillgång till försöksverkstäder, laboratorier m. m. Den stora differentieringen av småföretagsverksamheten medför enligt institutets mening, att företagarföreningarna eller annan länsorganisation, då det är fråga om nyssnämnd verksamhet, svårligen kan omfatta all erforderlig teknisk specialkunskap, även om vederbörande konsulenter och assistenter förutom att de äro specialister på ett bestämt fackområde därtill besitta en mångsidig teknisk kunskap. Det kan exempelvis vara synnerligen svårt att gemensamt behärska de tekniska problemställningarna för ett livsmedelsföretag och en mekanisk verkstadsrörelse. På grund härav synes det institutet nödvändigt, att den tekniska konsultationsverksamheten i första hand centralt utbygges med olika specialister vid institutet. Dessa specialinriktade konsulenter förutsättes i stor utsträckning skola bedriva en ambulerande verksamhet ute i landet. Det kan härvid ifrågakomma, att någon eller några av konsulenterna stationeras utanför Stockholm, t. ex. inom någon landsdel, där viss företagsamhet är utpräglat representerad. Därvid bör förutsättas ett intimt och planmässigt samarbete mellan institutet och företagarföreningarna. Institutets specialister böra givetvis i sin ökade ambulerande verksamhet förutom på hantverks- och yrkesföreningar bygga på företagarföreningarna och deras kännedom om det lokala näringslivet. Inrättandet av en central konsulentinstitution bör ur kostnadssynpunkt vara avgjort att föredraga framför förslaget om place-

ring av specialister inom varje län, vilka kan väntas få vissa svårigheter att följa den tekniska utvecklingen på grund av arbetsområdets geografiska begränsning.

Upplyningsvis får institutet meddela, att samarbetet mellan institutet och företagarföreningarna alltmera utvecklats och lämnat goda resultat. I specialtekniska konsultationer ha sedan lång tid tillbaka företagare av föreningarna hänvisats till institutet. I övrigt kan meddelas att vid tekniska undersökningar i samband med ifrågasatt långivning institutets rationaliseringsavdelning bl. a. anlåtats av Stockholms läns företagarförening. Härvid kan uppvisas exempel på att genom rationaliseringsexperternas insats berörda företags planerade produktivitetsökning kunnat realiseras inom ett väsentligt mindre kreditutrymme än vad som ursprungligen beräknats. Ett visst organisatoriskt samband mellan institutet och företagarföreningarna har vidare uppkommit, därigenom att Malmöhus läns företagarförening uppdragit åt institutets Skånekontor att fortlöpande ombesörja föreningens konsultativa verksamhet. I samarbete med företagarföreningar i olika delar av landet har institutet under de senaste två åren anordnat ett flertal informationskurser i affärsekonomiska och administrativa frågor.

Med framhållande sålunda att en utbyggd teknisk konsultationsverksamhet helst bör bygga på hittillsvarande etablerat samarbete mellan institutet såsom central specialistinstans och företagarföreningarna såsom organ för lokal sakkunskap får institutet i övrigt förorda, att såsom i motionen föreslås formerna för stöd åt hantverk och mindre industri beträffande teknisk konsultanthjälp närmare utredas. Institutet förutsätter, att det blir representerat i en kommande utredning samt att vid denna beaktas vad som ovan anförts särskilt beträffande de ekonomiska förutsättningarna för den av institutet bedrivna tekniska informations- och rationaliseringsverksamheten.

Stockholm den 31 augusti 1956

Statens Hantverksinstitut

HARALD WIK

Överdirektör

G. Holmberg

Kamrerare

Till kungl. kommerskollegium

Genom remiss den 12 juni 1956 har Sveriges hantverks- och småindustriorganisation för yttrande erhållit motionen i andra kammaren nr 457/1956 angående bl. a. ökat statligt stöd för rationaliserings- och forskningsverksamhet inom hantverk och småindustri. I motionen framhålls, att småföretagens förmåga att göra sig gällande inom viktiga avsnitt i produktionen har visat sig vara större än vad i vissa fall förutsattes vid industrialismens genombrott. Motionärerna framhåller att, om den mindre företagsamheten även i fortsättningen skall kunna bibehålla sin förmåga att hävda sig i konkurrensen, möjlighet måste finnas att genom mekanisering och rationalisering utnyttja de snabba tekniska framstegen. För att kunna göra detta anses det nödvändigt med en av det allmänna understödd konsulentverksamhet. Organisationen får i ärendet anföra följande.

Av 1951 års företagsräkning framgår, att inom gruppen hantverk och småindustri, om man till denna grupp räknar företag med upp till 50 anställda, finns över 100 000 företag sysselsättande ca 500 000 personer. Den totala omsättningen inom dessa företag var vid tidpunkten för företagsräkningen omkring 10,5 miljarder och torde i dagens penningvärde kunna uppskattas till ca 13 miljarder kronor. Organisationen har velat redovisa dessa siffror för att belysa hantverkets och den mindre industrins ställning och betydelse i dagens samhälle.

Motionärerna tar ej ställning till de definitiva formerna för en föreslagen ökad insats men utgår från att densamma skall taga sig uttryck i form av ökade anslag till den rationaliseringsverksamhet som bedrivs av Statens hantverksinstitut, till företagareföreningarnas konsulentverksamhet och/eller en ev. ny form av en länsvis organiserad konsulentverksamhet.

Organisationen vill i anslutning till motionen understryka betydelsen av att företagen inom hantverk och mindre industri disponerar sådana konsultations- och rådgivningsmöjligheter som den tekniska och ekonomiska utvecklingen gör angelägna. Det torde vara ofrånkomligt att medverkan i en sådan utveckling sker från det allmännas sida. Organisationen vill därför tillstyrka motionärernas hemställan, att formerna för ett dylikt stöd blir föremål för närmare prövning av Handelsdepartementet. I avvaktan härpå vill organisationen för dagen nöja sig med att framföra vissa principiella synpunkter i frågan.

Vad först beträffar en fortsatt och ev. utvidgad medverkan från statens sida vill organisationen erinra om, att denna medverkan för närvarande i huvudsak sker på två olika sätt, nämligen dels genom verksamheten vid Statens hantverksinstitut, dels genom stödet åt de länsvis organiserade företagareföreningarna. Organisationen konstaterar, att verksamheten vid hantverksinstitutet varit och är av utomordentligt stor betydelse för utvecklingen inom landets hantverk och mindre industri. Även företagareföreningarnas verksamhet är av stor betydelse för småföretagen, och speciellt har föreningarnas kombination av rådgivnings- och kreditverksamhet visat sig utgöra en framkomlig väg för en regional serviceverksamhet i småföretagsamhetens tjänst. Med hänsyn till erfarenheten av den verksamhet som så-

lunda redan bedrivs såväl centralt som regionalt torde enligt organisationens mening fog icke föreligga att på det sätt motionärerna ifrågasätter pröva en ny länsvis organiserad konsulentverksamhet. En förstärkning av stödet bör kunna ske via redan befintliga institutioner.

Huruvida ev. ökat statligt stöd till ifrågavarande verksamhet i första hand bör komma Statens hantverksinstitut eller företagareföreningarna tillgodo bör bli föremål för närmare prövning. Organisationen vill emellertid understryka att utöver allmän rationaliseringsrådgivning behov närmast föreligger av en mera specialiserad teknisk rådgivning, beroende på småföretagsamhetens skiftande struktur och branschfördelning. Sådan specialiserad rådgivningsservice finns i viss utsträckning redan vid hantverksinstitutet. Starkt behov föreligger emellertid av att denna verksamhet kan utbyggas och att därvid samtidigt institutets rationaliseringstjänst får vidgade resurser. Under senaste budgetår inkom till institutet icke mindre än ca 3 000 förfrågningar på det tekniska området, vilka besvarades av inom institutet verksamma ingenjörer, yrkeskonsulenter etc. Den tekniska utvecklingen kommer med säkerhet att föra med sig en kraftig ökning av institutets rådgivning. Redan för nuvarande behov är institutets resurser otillräckliga och bör förstärkas.

Vid Statens hantverksinstitut bedrivs bl. a. kontinuerligt kurser inom olika yrken och företagare från hela landet besöker dessa kurser. Tekniska experter, knutna till institutet, har därför möjlighet dels att vid kurserna föreläsa och upplysa kursdeltagarna om utvecklingen på olika områden, dels att från kursdeltagarna erhålla upplysningar om de problem som vanligast förekommer inom resp. företag. Ett ökat antal experter bör därför knytas till Statens hantverksinstitut. Dessa experter, som då var och en skulle ha sina arbetsområden, får också tillfälle att i det löpande arbetet genom kontakt med de mindre företagen skapa sig grundlig kännedom om just dessas speciella problem. Centrala experter, vilka utlånas för uppdrag hos de olika företagareföreningarna, kommer också att få möjlighet att vid rådgivning till olika företag utnyttja de erfarenheter de fått från liknande företag på andra orter i landet. Även institutets rationaliseringstjänst bör i detta sammanhang uppmärksammas.

Vad frågan om företagareföreningarnas verksamhet beträffar vill organisationen erinra om att vid de äldre och större föreningarna speciell personal finns anställd för allmänteknisk rådgivningsverksamhet till företagen. De föreningar, som under senare år tillkommit i södra och mellersta Sverige, har hittills ej erhållit mera betydande ekonomiska resurser för långivningsändamål. Deras verksamhet ligger därför i första hand på det rådgivande planet. Organisationen finner det riktigt, att, då företagareföreningar nu tillkommit i samtliga län, deras resurser för rådgivningsändamål blir sådana att en väl avvägd service där kan ställas till företagens förfogande. Det torde vara lämpligt att på det sätt, som inom vissa föreningar redan sedan flera år prövats, mera omfattande rådgivningsuppdrag avgiftsbeläggs efter skälig taxa, medan däremot mindre uppdrag och förfrågningar av rutin karaktär tillgodoses utan kostnad på samma sätt som sker vid hantverksinstitutet.

Sammanfattningsvis vill organisationen understryka, att de frågor, som upptagits i den ovannämnda motionen, är av mycket stor betydelse för hantverket och den mindre industrin. Organisationen förordar i likhet med motionärerna att frågan om formerna för det fortsatta statliga stödet på områ-

det blir föremål för närmare prövning inom Handelsdepartementet, så att förslag kan framläggas till 1957 års riksdag.

Organisationen vill samtidigt hemställa att den beredes möjlighet medverka vid en utredning i ärendet.

Stockholm den 1 september 1956

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation

HANS GRUNDSTRÖM

Ingemar Essén

Kungl. Kommerskollegium, Industribyrån, Stockholm

Med anledning av infortrat yttrande angående motion nr 457/56 till riksdagens andra kammare får Företagareföreningarnas förtroenderåd anföra följande:

Inom vårt lands näringsliv intager hantverket och småindustrin en betydelsefull plats med hänsyn till såväl produktionsvärdet som antalet sysselsatta. Av 1951 års företagsräkning framgår, att då fanns cirka 113 000 företag inom hantverk och industri i landet. Om man till de mindre företagen hänför sådana med högst 50 anställda, beräknas dessa sysselsätta cirka en 1/2 miljon människor och de större företagen cirka 3/4 miljon människor. Sättes den nedre gränsen vid 100 väger antalet sysselsatta ungefär jämnt, alltså lika många sysselsatta inom stor- och småindustri. Totalt beräknas småföretagen ge bärning åt 1,2 miljoner människor och storindustrin 1,8 miljoner. Av nationalinkomsten belöpte sig på hantverk och småindustri med högst 50 sysselsatta ungefär dubbelt så mycket som på det svenska jordbruket inklusive skogsbruket. Om man drager ifrån skogsbruket, svarade hantverket och småindustrin för ungefär 2 1/2 gånger så mycket som jordbruket. Sättes gränsen så lågt som vid 5 sysselsatta, blir insatsen ändå likvärdig med jordbruket exklusive skogsbruket. De här anförda siffrorna torde kunna ge en bild av den betydelse som hantverket och småindustrin har inom produktionen i dagens Sverige. 2 1/2 gånger så mycket som jordbruket om man går upp till 50 anställda och ungefär lika mycket som jordbruket om gränsen drages vid 5 anställda. Räknat i 1955 års penningvärde beräknas hantverk och småindustri ha en omsättning av 13 miljarder kronor. Uppenbart är, att bara några få procents förskjutning av produktionen inom denna näringsgrupp, i ena eller andra riktningen, får den allra största betydelse för hela folkhushållet. Småföretagens förmåga att göra sig gällande inom viktiga avsnitt av produktionen framstår alltmer som ett ofrånkomligt faktum. Dessa synpunkter ha även varit vägledande vid tillskapandet av företagareföreningarna. Inom de län, där dessa varit i verksamhet längst, har en betydande uppräckning av småföretagen ägt rum. Inom exempelvis Västerbottens län har sysselsättningen under de senaste 15 åren ökat med över 300 % inom småföretagen, varför dessa numera tillsammans sysselsätter betydligt flera anställda än storindustrin.

Småföretagens rationaliseringsfrågor måste ägnas allt större uppmärksamhet, om företagen skall kunna fylla sina viktiga uppgifter inom produktionen, inte minst med hänsyn till den ökade konkurrensen från utlandet. För att ett företag skall kunna motsvara kravet på rationell drift och ekonomisk lönsamhet, är det nödvändigt att tillgodogöra sig de framsteg som göras inom respektive branscher. Den tekniska utvecklingen har frambringat högklassiga material, effektiva produktionsmaskiner, transportanordningar och andra moderna tekniska hjälpmedel för industrin. Rationaliseringsarbetet inom industrin har till ändamål bland annat att sörja för att lämpliga dylika hjälpmedel utväljas och utnyttjas så effektivt som möjligt. Även inom de mest avancerade småindustriföretagen har automationen börjat tillämpas. Inte minst med sikte härpå äro småföretagen i än högre grad än tidigare i behov av teknisk rådgivning. Även i fråga om

andra områden i företagets verksamhet än produktionen, inte minst när det gäller att samordna verksamheten i sin helhet, har rationaliseringen till mål att åstadkomma en systematisk förbättring av driftsekonomin. För att kunna bedöma vilka åtgärder som böra vidtagas, måste i allmänhet ett planmässigt och i detalj gående studium av de faktorer, som inverka på driftsekonomin genomföras. Dylika studier ingå därför såsom nödvändiga led i rationaliseringsarbetet. De områden som beröras äro bland annat verkstadsens uppbyggnad och planering, maskinplaceringen, inköps- och försäljningsverksamheten, kalkylmetoderna, tillverkningsplaneringen och kontrollen, standardiseringen, arbetsledningen, inre och yttre transportanordningar samt de allmänna arbetsförhållandena på arbetsplatsen.

Inom hantverket och småindustrin föreligger ett stort behov av upplysnings- och rådgivningsverksamhet, såväl i tekniskt som kommersiellt hänseende. De mindre företagen sakna de ekonomiska resurser, som erfordras för att själva anställa tekniker för hjälp i rationaliseringsarbetet. Den av samhället bedrivna utbildningen av tekniker kommer endast i ringa grad den mindre företagsverksamheten till godo. Med hänsyn till småföretagens stora insatser i produktionslivet måste det därför anses vara en gärd av rättvisa, att det allmänna genom en utökad konsulentverksamhet ställer sakkunnig hjälp till förfogande för småföretagens rationaliseringsarete. Det bistånd, som företagareföreningarna i dessa avseenden kunnat lämna småföretagen, har vunnit allt större uppskattning, vilket bland annat framgår av att företagareföreningar numera bildats i samtliga län. Allt eftersom erfarenheter vunnits har verksamheten byggts upp inifrån. I allmänhet har företagareföreningarna börjat med att tillsätta en konsulent. Inom de äldre föreningarna har arbetsuppgifterna efter hand ökat i sådan grad, att dessa numera tvingats tillsätta flera anställda. Sammanlagt har företagareföreningarna ett 70-tal anställda, som stå till småföretagarnas förfogande. Landets företagareföreningar arbetar intensivt för en ökad rationalisering inom småföretagen, för att kunna stödja och utveckla denna betydelsefulla näringsgrupp, så att den kan ernå högsta möjliga kapacitet. Företag som har tekniska, ekonomiska och kommersiella förutsättningar för att utveckla verksamheten måste även erhålla möjligheter härtill. Om den mindre företagsverksamheten skall kunna vidmakthålla sin ställning inom vårt lands näringsliv och bidra till produktionsökningen, måste företagareföreningarna erhålla ökade resurser för att i än högre grad kunna fullfölja sina uppgifter. Riksdagen har även vid upprepade tillfällen givit uttryck för önskemål om att företagareföreningarna måtte utrustas med dessa ökade resurser.

Enligt förtroenderådets mening fyller företagareföreningarna på ett ändamålsenligt sätt sina viktiga näringspolitiska uppgifter, även i fråga om småföretagens rationalisering. Någon ny form för en länsvis organiserad konsulentverksamhet är ej av behovet påkallad men väl att staten genom ökade anslag till företagareföreningarnas konsulterande verksamhet sätter dessa i stånd att fullfölja sina uppgifter.

För forskning och vidareutbildning fyller Statens Hantverksinstitut en stor uppgift, som även kompletteras genom kursverksamheten. Företagareföreningarna uppehåller ett intimt samarbete med hantverksinstitutet härvidlag. I takt med den ökade småföretagsamheten och den tekniska utvecklingen ökar även institutets uppgifter, varför även dess resurser behöver förstärkas. Företagareföreningarnas förtroenderåd får på det livligaste tillstyrka, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till åtgärder

för att underlätta rationaliseringsverksamheten inom hantverk och småindustri genom ökade anslag till företagareföreningarnas konsulterande verksamhet samt till Statens Hantverksinstitut.

Luleå och Umeå den 31 augusti 1956

Företagareföreningarnas förtroenderåd

FOLKE THUNBORG

Elof Lindgren

Till riksdagens statsutskott

Genom skrivelse av den 24 maj 1956 har Sveriges hantverks- och småindustriorganisation anmodats avgiva utlåtande över två likalydande motioner, nämligen I: 217 och II: 457, om ökat statligt stöd för rationaliserings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri samt ökat investeringsanslag till fonden för lån till företagareföreningar m. m., i vad motionerna avser åtgärder för att underlätta ifrågasvarande rationaliserings- och forskningsverksamhet. Organisationen får i ärendet anföra följande.

Av 1951 års företagsräkning framgår, att inom gruppen hantverk och småindustri, om man till denna grupp räknar företag med upp till 50 anställda, finns över 100 000 företag sysselsättande ca 500 000 personer. Den totala omsättningen inom dessa företag var vid tidpunkten för företagsräkningen omkring 10,5 miljarder och torde i dagens penningvärde kunna uppskattas till ca 13 miljarder kronor. Organisationen har velat redovisa dessa siffror för att belysa hantverkets och den mindre industrins ställning och betydelse i dagens samhälle.

Motionärerna tar ej ställning till de definitiva formerna för en föreslagen ökad insats men utgår från att densamma skall taga sig uttryck i form av ökade anslag till den rationaliseringsverksamhet, som bedrivs av Statens hantverksinstitut, till företagareföreningarnas konsulentverksamhet och/eller en ev. ny form av en länsvis organiserad konsulentverksamhet.

Organisationen vill i anslutning till motionerna understryka betydelsen av att företagen inom hantverk och mindre industri disponerar sådana konsultations- och rådgivningsmöjligheter som den tekniska och ekonomiska utvecklingen gör angelägna. Det torde vara ofrånkomligt, att medverkan i en sådan utveckling sker från det allmännas sida. Organisationen vill därför tillstyrka motionärernas hemställan, att formerna för ett dylikt stöd blir föremål för närmare prövning av handelsdepartementet. I avvaktan härpå vill organisationen för dagen nöja sig med att framföra vissa principiella synpunkter i frågan.

Vad först beträffar en fortsatt och ev. utvidgad medverkan från statens sida vill organisationen erinra om, att denna medverkan för närvarande i huvudsak sker på två olika sätt, nämligen dels genom verksamheten vid Statens hantverksinstitut, dels genom stödet åt de länsvis organiserade företagareföreningarna. Organisationen konstaterar, att verksamheten vid hantverksinstitutet varit och är av utomordentligt stor betydelse för utvecklingen inom landets hantverk och mindre industri. Även företagareföreningarnas verksamhet är av stor betydelse för småföretagen, och speciellt har föreningarnas kombination av rådgivnings- och kreditverksamhet visat sig utgöra en framkomlig väg för en regional serviceverksamhet i småföretagsamhetens tjänst. Med hänsyn till erfarenheten av den verksamhet, som sålunda redan bedrivs såväl centralt som regionalt torde enligt organisationens mening fog icke föreligga att på det sätt motionärerna ifrågasätter pröva en ny länsvis organiserad konsulentverksamhet. En förstärkning av stödet bör kunna ske via redan befintliga institutioner.

Huruvida ev. ökat statligt stöd till ifrågavarande verksamhet i första hand bör komma Statens hantverksinstitut eller företagareföreningarna tillgodo bör bli föremål för närmare prövning. Organisationen vill emellertid understryka, att utöver allmän rationaliseringsrådgivning behövs närmast föreligger av en mera specialiserad teknisk rådgivning, beroende på småföretagsverksamhetens skiftande struktur och branschfördelning. Sådan specialiserad rådgivningsservice finns i viss utsträckning redan vid hantverksinstitutet. Starkt behov föreligger emellertid av att denna verksamhet kan utbyggas och att därvid samtidigt institutets rationaliseringstjänst får vidgade resurser. Under senaste budgetår inkom till institutet icke mindre än ca 3 000 förfrågningar på det tekniska området, vilka besvarades av inom institutet verksamma ingenjörer, yrkeskonsulenter etc. Den tekniska utvecklingen kommer med säkerhet att föra med sig en kraftig ökning av institutets rådgivning. Redan för nuvarande behov är institutets resurser otillräckliga och bör förstärkas.

Vid Statens hantverksinstitut bedrivs bl. a. kontinuerligt kurser inom olika yrken och företagare från hela landet besöker dessa kurser. Tekniska experter, knutna till institutet, har därför möjlighet dels att vid kurserna föreläsa och upplysa kursdeltagarna om utvecklingen på olika områden, dels att från kursdeltagarna erhålla upplysningar om de problem som vanligast förekommer inom resp. företag. Ett ökat antal experter bör därför knytas till Statens hantverksinstitut. Dessa experter, som då var och en skulle ha sina arbetsområden, får också tillfälle att i det löpande arbetet genom kontakt med de mindre företagen skapa sig grundlig kännedom om just dessas speciella problem. Centrala experter, vilka utlånas för uppdrag hos de olika företagareföreningarna, kommer också att få möjlighet att vid rådgivning till olika företag utnyttja de erfarenheter de fått från liknande företag på andra orter i landet. Även institutets rationaliseringstjänst bör i detta sammanhang uppmärksammas.

Vad frågan om företagareföreningarnas verksamhet beträffar vill organisationen erinra om att vid de äldre och större föreningarna speciell personal finns anställd för allmänteknisk rådgivningsverksamhet till företagen. De föreningar, som under senare år tillkommit i södra och mellersta Sverige, har hittills ej erhållit mera betydande ekonomiska resurser för långivningsändamål. Deras verksamhet ligger därför i första hand på det rådgivande planet. Organisationen finner det riktigt, att, då företagareföreningar nu tillkommit i samtliga län, deras resurser för rådgivningsändamål blir sådana att en väl avvägd service där kan ställas till företagens förfogande. Det torde vara lämpligt att på det sätt, som inom vissa föreningar redan sedan flera år prövats, mera omfattande rådgivningsuppdrag avgiftsbeläggs efter skälig taxa, medan däremot mindre uppdrag och förfrågningar av rutinkaraktär tillgodoses utan kostnad på samma sätt som sker vid hantverksinstitutet.

Sammanfattningsvis vill organisationen understryka, att de frågor, som upptagits i de ovannämnda motionerna, är av mycket stor betydelse för hantverket och den mindre industrin. Organisationen förordar i likhet med motionärerna att frågan om formerna för det fortsatta statliga stödet på området blir föremål för närmare prövning inom handelsdepartementet, så att förslag kan framläggas till 1957 års riksdag.

Organisationen vill samtidigt hemställa, att den beredes möjlighet medverka vid en utredning i ärendet.

Stockholm den 15 september 1956

Sveriges hantverks- och småindustriförening

HANS GRUNDSTRÖM

Ingemar Essén

Till riksdagens statsutskott

Sedan statsutskottet i skrivelse av den 24 maj 1956 hemställt om Svensk Industriförenings yttrande över tvenne i riksdagens båda kamrar väckta motioner om ökat statligt stöd för rationaliserings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri m. m. får föreningen härmed anföra följande.

Såsom grundligt omvittnats av tekniker, ekonomer och politiker står mänskligheten nu på tröskeln till atom- och elektrontekniktidevarvet efter en accelererad teknisk utveckling utan motstycke i historien. Den faktiska konsekvensen härav blir bl. a. att företagens förmåga att tillvarataga och utnyttja de väldiga tekniska framstegen kommer att bli utslagsgivande för deras konkurrensförmåga. Förhållandet kan också uttryckas så, att det i teknokratiens guldålder gäller att effektivt kunna utnyttja teknikerna och deras snabbt stigande kunskaper. Härvidlag är i vårt land för småföretagarnas del perspektiven rent dystra. Dessa företagare, vars stora betydelse för samhället ur såväl ekonomisk som social synpunkt numera är helt obestridd, kan i fortsättningen icke göra samma effektiva insats som hittills om de icke får del av den tekniska forskningens ständiga framsteg i form av nya tillverkningsmetoder, mera automatiserade maskiner, nyare försäljningsteknik o. s. v. Småföretagarnas nuvarande möjligheter att utnyttja kvalificerade tekniker är praktiskt taget obefintliga. Det finns mycket goda skäl för påståendet att de utgifter som samhället ådrar sig för den högre tekniska undervisningen i första hand kommer storföretagen tillgodo och endast i ytterst blygsam omfattning verkar till nytta för småföretagarna. Detta är ett ytterst allvarligt förhållande, vars negativa verkningar snabbt förstoras. Rättvisaspekterna är tydliga nog, men de äger trots allt mindre relevans än de samhällsekonomiska och sociala aspekterna.

Enligt föreningens mening tar de ifrågakarande motionerna sikte på en förbättring av de nyss antydda prekära förhållandena för småföretagarna inom hantverk och industri. De i motionerna väckta förslagen måste därför varmt tillstyrkas.

Vad sedan beträffar frågan hur den tekniska utvecklingens frukter på effektivaste sätt skall kunna komma småföretagen tillgodo är det uppenbart att i första hand en stab av kvalificerade tekniker måste ställas till förfogande, lämpligast i form av konsulenter. På de flesta håll torde två dylika konsulenter per län kunna räcka till, men i typiska småföretagaredistrikt torde det bli nödvändigt med ändå flera, därest en dylik konsulentverksamhet skall bli verksam och effektiv. Rent organisatoriskt synes det föreningen lämpligast att utbygga företagareföreningarna i syfte att undvika dubbelarbete på vissa punkter och en onödig byråkratisering, men minst lika värdefullt torde det vara att giva hantverkets och småindustriens egna organisationer ekonomiska möjligheter att utbygga sin egen f. n. otillräckliga teknisk-konsultativa verksamhet. »Hantverket och småindustrien blir effektivast hjälpta genom att deras egna organisationer kan ställa goda tekniska krafter till företagens förfogande för hyggliga kostnader», skriver en av föreningens medlemmar i ett yttrande över motionerna, en åsikt som mot bakgrunden av praktiska erfarenheter torde ha gott fog för sig.

En sak som emellertid på grund av sin vikt icke får glömmas i sammanhanget är den rena forskningsverksamheten. På grund av bl. a. småföretagens speciella struktur är det icke alltid möjligt att applicera de tekniska rön och framstegen på dem på samma sätt och med samma verkningar som i fråga om storindustrien. Därför krävs en självständig forskningsverksamhet som uteslutande tar sikte just på småföretagarnas speciella problem och förhållanden. Denna forskningsverksamhet bör enligt föreningens mening lämpligast förläggas till Statens Hantverksinstitut, vilken institution hittills gjort förnämliga insatser, men som ständigt måste kämpa med halvmesyror på grund av alldeles för otillräckliga anslag.

Föreningen anser slutligen att formerna för det i motionerna föreslagna stödet till hantverket och småindustrien bör göras till föremål för en särskild utredning, i vilken experter från dessa företagarekategorier bör ingå.

Stockholm den 29 september 1956

Svensk Industriförening

BENGT SJÖNELL